

પ્રવચન નં. ૧૧૨, શ્લોક-૧૩૮, ગાથા-૧૦૨, ગુરુવાર, પોષ સુદ ૧, તા.૨૦-૧૨-૧૯૭૯

‘નિયમસાર’. ગાથા-૧૦૨. ટીકા ફરીને.

‘એકત્વભાવનારૂપે પરિણમેલા સમ્યગ્જ્ઞાનીના લક્ષણનું આ કથન છે.’ એકત્વભાવના એટલે સ્વરૂપ. જે જ્ઞાન અને આનંદ એવું જે સ્વરૂપ. સ્વ-રૂપ-સ્વભાવ, તેની એકાગ્રતા એ ભાવના. એવી ભાવનારૂપે પરિણમેલો. એ જ્ઞાન-દર્શન અને આનંદરૂપે પરિણમેલો, થયેલો. જેવો એનો સ્વભાવ છે, એવો પર્યાયમાં થયેલો. એવા ‘સમ્યગ્જ્ઞાનીના લક્ષણનું આ કથન છે.’ આહાહા...! ભાષા જરી સાદી છે પણ વસ્તુ અલૌકિક છે. આહાહા...! ‘એકત્વભાવના...’ એટલે એ વિકલ્પ એમ નહિ. એકત્વભાવના એટલે એક છું એમ નહિ. એકત્વની, એકાગ્રતાની ભાવનારૂપે પરિણમેલો. શુદ્ધચૈતન્ય આનંદ અને અંતરમાં અનંત-અનંત વીર્ય અને આનંદઘન, અખંડ આનંદ એ રૂપે અંદર પરિણમેલો, એમાં લક્ષ-દષ્ટિ કરતા પર્યાયમાં તે રૂપે પરિણમેલો એટલે તે અવસ્થારૂપે થયેલો. આહાહા...! એવા ‘સમ્યગ્જ્ઞાનીના લક્ષણનું આ કથન છે.’ છે?

હવે કહે છે, ‘ત્રણે કાળે નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી...’ ભગવાન આત્મા એનું લક્ષણ અને એ પોતે. બેય. ‘ત્રણે કાળે નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો...’ છે. આહાહા...! વસ્તુ જે પદાર્થ છે એને રાગનો સંગ અને રાગનો બંધ. સંગ અને બંધ બેય દ્રવ્યસ્વભાવમાં નથી. વસ્તુ છે અસ્તિ સત્તા, ચૈતન્યની સત્તા છે, ચૈતન્યનું હોવાપણું છે, ચૈતન્યની શક્તિના સામર્થ્યમાં અનંતબળના સામર્થ્યવાળું તત્ત્વ છે. આહાહા...! તે તેનું લક્ષણ ‘ત્રણે કાળે નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત...’ એ તો નિરાવરણ જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત... આહાહા...! રાગથી જણાય એવો નથી એમ કહે છે.

જેવો એ પોતે ભગવાન ત્રિકાળ નિરાવરણ છે, એમ નિરાવરણ એની પર્યાયથી જણાય એવો છે. આહાહા...! આવી વાત. ક્યાં માર્ગ રહી ગયો અને ક્યાં માર્ગ માને? ‘નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત...’ પોતે નિરાવરણ ત્રિકાળ છે, તેથી તેના સ્વભાવમાં નિરાવરણપણું જે લક્ષણ પર્યાયમાં છે, એનાથી તે લક્ષિત થઈ શકે છે. આહાહા...! એનામાં જે ભાવ છે એના લક્ષણથી તે લક્ષ થઈ શકે છે. એનામાં નથી તેનાથી તે લક્ષ થઈ શકતો નથી. આહાહા...! આવું સ્વરૂપ છે. એક એક શબ્દે આખું...

આ તો કહે દયા પાળો, વ્રત કરો, ભક્તિ કરો, સામાયિક કરો, પડિક્કમણા કરો. પણ શેના ભાન વિના તું હજી અંદર કોણ છો? એની તો ખબરું ન મળે. આહાહા...! તેથી પહેલી જ આ વાત લીધી, કે ‘ત્રણે કાળે નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત...’ જણાય એવો છે. ‘એવો જે કારણપરમાત્મા...’ લ્યો. ‘ત્રિભુવનભાઈ’! આ કારણપરમાત્મા. એ નિરાવરણથી જણાય ત્યારે એને આ કારણપરમાત્મા છે એમ જણાય.

અને કારણપરમાત્મા છે પણ દષ્ટિ વિના? એ રાગથી જણાય નહિ, વિકલ્પથી જણાય નહિ, વ્યવહારથી જણાય નહિ, નિમિત્તથી જણાય નહિ, ભેદથી જણાય નહિ. એ જે સ્વભાવ છે તે સ્વભાવના ભાવથી જણાય. જે એનામાં નથી એનાથી તે ન જણાય એમ કહે છે. આહાહા..! જે એનામાં છે. ત્રિકાળ નિરુપાધિક નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણ, એનાથી તે જણાય એવો છે. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- ક્ષયોપશમજ્ઞાન તો સર્વથા નિરાવરણ નથી.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- ક્ષયોપશમ-ક્રયોપશમનું અહીં કામ પણ નથી. જે પર્યાય અંદરમાં વળે છે તે ક્ષયોપશમ પછી દ્રવ્યમાં નથી. એ પર્યાય ભલે ક્ષયોપશમવાળી હોય, પણ એ પર્યાય અંદરમાં વળે છે એ ક્ષયોપશમ વિનાની ચીજમાં વળે છે. આહાહા..! એ ક્ષયોપશમ પણ એને અહીં અત્યારે નથી કહેવું. અહીં એને કોઈની અપેક્ષા જ નથી. કર્મની ક્ષયોપશમમાં અપેક્ષા આવે છે. એ નથી. નિશ્ચયથી તો એવું કહેવા માગે છે, કે પરમપારિણામિક જ્ઞાયકભાવ જે છે એ પરમ જ્ઞાયકભાવની પરિણતિથી જણાય એવો છે. સામે છે કે નહિ? જુઓને! આહાહા..! આવું સ્વરૂપ! લોકોને બિચારાને કાને પડ્યું નથી. એમ ને એમ વાડામાં બંધાઈને જિંદગી પૂરી કરીને ચારગતિમાં રખડવા ચાલ્યા જાય. આ ચીજ મહાપ્રભુ.

સિદ્ધાંત તો એ સિદ્ધ કરવો છે, કે એનામાં જે સ્વભાવ હોય તે સ્વભાવથી જણાય. એનામાં જે ન હોય એવા ભાવથી તે જણાય નહિ. તો એ પોતે ત્રિકાળ નિરાવરણ-નિરુપાધિક જ્ઞાનસ્વભાવવાળો છે. એવો એનો લક્ષણનો સ્વભાવ છે. આહાહા..! એવો જ 'સ્વભાવવાળો હોવાથી નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત...' એનાથી લક્ષિત થાય છે. આહાહા..! જેને લક્ષિત કરવામાં કંઈ પરની કોઈ અપેક્ષા નથી. એની જાતની જે નિર્મળ પર્યાય, પરમપારિણામિક સ્વભાવની જાતની જે પર્યાય, તે પર્યાયથી તે લક્ષિત છે. આહાહા..! હવે આમાં શું સમજવું? આહાહા..! થોડા શબ્દમાં ઘણું નાખ્યું છે. ઘણું નાખ્યું છે.

એનામાં જે સ્વભાવ છે. પોતે ત્રિકાળ નિરાવરણ છે, પણ એનું લક્ષણ પણ ત્રિકાળ નિરાવરણ છે. આહાહા..! એવા લક્ષણથી લક્ષિત. એવા લક્ષણથી લક્ષિત એટલે જણાય એવો. એવો એ આત્મા છે. આહાહા..! સામે પુસ્તક છે કે નહિ? આહાહા..! વીતરાગ ત્રિલોકનાથ જિનેશ્વરદેવનું આ ફરમાન છે. એ વાત એકકોર રહી ગઈ અને આ કરો.. આ કરો.. વ્રત કરો, અપવાસ કરો, ઓળી કરો, હોળી કરો, આ કરો. આહાહા..! બિચારાની જિંદગી ચાલી જાય છે. એ ચીજ નથી એમ કહે છે. એ કરો.. કરો... એવા વિકલ્પ કરે છે એ ચીજ એમાં નથી. તો એમાં નથી તો એનાથી કેમ જણાય? એમાં જે નથી એમાંથી એ કેમ જણાય? એમાં નથી... એમાં નથી. તો એને જાણવો છે એ એનામાં નથી એ એનાથી કેમ જણાય? આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ? ભાષા તો સાદી છે પણ વાત તો, ભાઈ! જેમ હશે એમ આવશે. કાંઈ બીજે ક્યાંથી લાવવી? આહાહા..!

‘એવો જે કારણપરમાત્મા...’ એવો જે આ ભગવાનઆત્મા, ત્રિકાળી જ્ઞાન આનંદ અખંડજ્ઞાનસ્વરૂપી, જે પોતાના ‘નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત...’ છે. આહાહા...! ગજબ વાત કરી છે ને. સાધારણ એમ કહે કે જ્ઞાનલક્ષણ છે, તેથી જણાય છે એમ કહેતા કોઈ સાધારણ લક્ષણ માની લે. જ્ઞાન લક્ષણ અને આત્મા લક્ષ. ગમે તે જ્ઞાનલક્ષણ માની લે એમ નહિ. જે જ્ઞાન નિરાવરણ... આહાહા...! છે? નિરાવરણ જ્ઞાનદર્શન છે. એ લક્ષણથી જણાય એવો છે. આહાહા...! આકરું પડે પણ માર્ગ આ છે. આહાહા...! ક્ષણમાં ચાલ્યા જાય. કેટલાય પછી મરી ગયા એને યાદ પણ કરતા નથી. યાદ કરે છે? ‘હિંમતભાઈ’ને યાદ કરે છે? ગયા એ ગયા. થઈ રહ્યું. આહાહા...! એમ ભાઈઓ, દીકરો, મા-બાપ ગયા. આહાહા...!

અમારી દુકાનમાંથી કેટલાય ચાલ્યા ગયા. ‘ખુશાલભાઈ’ ગયા, ‘કુંવરજીભાઈ’ ગયા, ‘આણંદજીભાઈ’ ગયા, ‘શિવલાલ’ ગયા. આહાહા...! કેટલાય ચાલ્યા ગયા. હવે એ ક્યાં ગયા એનો પત્તો કોઈ પૂછે છે? એ ગયા એની અગવડતા થઈ અને સગવડતા કરતા હતા એટલું ગયું એ એનો વાંધો કાઢે. એને જરી રોવે. આહાહા...! પણ એ ક્યાં ગયા? આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- કોને પૂછવું આ?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- પણ શ્રદ્ધામાં તો વિચાર કરે, કે આ ક્યાં ગયા હશે? આહાહા...! એ શાસ્ત્રમાં આવે છે, કે ભાઈ! તું એક લીલોતરી આ પાંદડાને તોડે છે, તો એમાં તારા પૂર્વભવના મા-બાપ બેઠા છે. એક પાંદડાની એક કટકીમાં અસંખ્યજીવ. એવું લીંબડાનું આખું પાંદડું. એવો આખો લીંબડો. કેટલા જીવ? બાપુ! અનંતભવમાં કરેલા તારા મા અને તારા બાપ મરી ગયેલા એમાં બેઠા છે. આહાહા...! કોઈ દિ’ વિચાર કર્યો છે? એની મોંઘપ અને એને રખડવાની દુઃખ દશા જે વેઠી છે... આહાહા...! જરીક આ બહારની સગવડતા મળે ત્યાં તો જાણે બસ, અમે તો જાણે સુખી થઈ ગયા. બીજા કરતા આગળ વધી ગયા. આહાહા...!

ઓલામાં ‘પદ્મનંદિપંચવિંશતિ’માં એક દાખલો આપ્યો હતો, કે જે માથાનો કાપનાર છે એની સામું તો એ જોતો પણ નથી. પણ કોઈ આંગળીમાં ટચ કરીને આટલી આંગળી કાપી એની સામું જોયા કરે છે. એને વેરી માને છે. એવો દાખલો છે. શું કહેવાય? ‘પદ્મનંદિપંચવિંશતિ.’ આહાહા...! જે માથાના કાપનાર વેરી છે. એની સામું તો જોતો નથી કે આ શું કરે છે. આંગળીને જરી તોડે છે ત્યાં એની સામું જોયા કરે છે. એમ મહામિથ્યાત્વ, મહાવિપરીત શ્રદ્ધા આખા આત્માનું ખૂન થઈ જાય છે એની સામું તો જોતો નથી અને આ જરી દયા, દાન, વ્રતના પરિણામ થયા એટલે જાણે આહા...! થઈ ગયું કલ્યાણ. આહાહા...! દાખલો આપ્યો છે હોં. આમાં હશે ક્યાંક છે. ‘પદ્મનંદિપંચવિંશતિ’ આહાહા...!

અહીં કહે છે, કે નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શન... શું કહે છે? આહાહા...! તું પોતે ત્રિકાળી ‘નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી...’ એમ. તું પોતે જ નિરાકુળ નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી. ત્રણે કાળે.. આહાહા...! માટે તારા જે સ્વભાવમાં છે એ જાતના નિરાવરણ

જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી જણાય એવો છે. આહાહા...! ગજબ વાત કરી છે ને. જેનામાં જે નથી, એના વડે જણાય? નથી તેના વડે જણાય? આહાહા...! એનામાં છે. જ્ઞાનદર્શનઆનંદ નિરાવરણ લક્ષણ... આહાહા...!

પોતે જ ‘ત્રણે કાળે નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો હોવાથી નિરાવરણ-જ્ઞાનદર્શનલક્ષણથી લક્ષિત એવો જે કારણપરમાત્મા...’ ત્યાં સુધી વાત રાખી હવે. ‘તે સમસ્ત સંસારરૂપી નંદનવનનાં વૃક્ષોના...’ સમસ્ત સંસારરૂપી નંદનવનનાં વૃક્ષોના ‘મૂળના...’ આહાહા...! ‘ફરતા ક્યારાઓમાં પાણી ભરવા માટે...’ સામે શરીર કેવું છે એમ કહે છે. એકકોર આત્મા નિરાવરણ લક્ષણથી લક્ષિત થાય એવો, ત્યારે આ શરીર કેવું? શરીર. આહાહા...! ‘સમસ્ત સંસારરૂપી નંદનવન...’ સંસારરૂપી નંદનવન કીધું. જેમ નંદનવન સદાય લીલુંછમ હોય છે. એમ સંસાર લીલાછમ ઝેરથી ભરેલું છે. રાગ અને દ્વેષ, વિષય, કષાયના ઝેરથી ભરેલું છે. આ શરીર જ એવું છે એમ કહે છે. આહાહા...! આ શરીર તો જડ છે, માટી છે, ધૂળ છે. ભગવાન અંદર ચૈતન્યમૂર્તિ નિરુપાધિક સ્વભાવવાળો છે. આહાહા...! એની સામું કોઈ દિ’ સાંભળ્યું નહિ, જોયું નહિ. આહાહા...!

‘સંસારરૂપી નંદનવનનાં...’ મેરુ પર્વત ઉપર જેમ નંદનવન તાજું ને તાજુ દેખાય એમ. એના ‘વૃક્ષોના મૂળ ફરતા ક્યારાઓમાં પાણી ભરવા માટે...’ એ નંદનવનના વૃક્ષો તો એમ ને એમ સારા લીલા રહ્યા જ કરે. એવી ત્યાં સ્થિતિ છે. આ શરીર કેવું છે? એ ‘ફરતા ક્યારાઓમાં પાણી ભરવા માટે જળપ્રવાહથી પરિપૂર્ણ ધોરિયા સમાન વર્તતું જે શરીર...’ આહાહા...! ‘ધોરિયા સમાન વર્તતું જે શરીર...’ આહાહા...! ‘સંસારરૂપી નંદનવનના વૃક્ષોના મૂળ ફરતા ક્યારાઓમાં પાણી ભરવા માટે જળપ્રવાહથી પરિપૂર્ણ ધોરિયા...’ આહાહા...! શરીર સામું જોવું, શરીરનું આમ કરવું... શરીરનું આમ કરવું... શરીરનું આમ કરવું... એને આમ ખવરાવવું, આને પીવરાવવું, આને સુવરાવવું, આને જગાડવું... આહાહા...! એ કહે છે, કે સંસારરૂપી જે વન છે, એમાં ‘નંદનવનનાં વૃક્ષોના મૂળ ફરતા ક્યારાઓમાં પાણી ભરવા માટે જળપ્રવાહથી પરિપૂર્ણ ધોરિયા સમાન વર્તતું જે શરીર...’ આહાહા...!

હવે આ કહે કે આપણે શરીરથી ધર્મ થાય. ‘શરીરઆદ્યં યત્ન સાધનમ ધર્મ’ અહીં શરીર છે તે ઝેર છે. આ તો ભગવાન નિરુપાધિસ્વરૂપ અંદર છે. ચૈતન્યભગવાન અંદર છે. એ ત્રિકાળી નિરુપાધિસ્વરૂપ છે. એ નિરુપાધિલક્ષણથી જણાય એવો છે. એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિના વિકારી પરિણામથી ત્રણકાળમાં જણાય એવો છે નહિ. તો પાપના પરિણામ, હિંસા, જુદું, ધંધા અને આખો દિ’ ધંધાના પાપ. સવારથી સાંજ સુધી એય.. મથ્યો હોય. એમાં દિવસના બે-બે, પાંચ-પાંચ હજાર પેદા થતા હોય. તમારે જુઓ પાગલ. આહાહા...! પાગલ જોઈ લ્યો. આમ કરવું... આમ કરવું... આમ કરવું... આમ કરવું... આ જુઓ! ગ્રાહકને... આહાહા...!

એમ આ શરીર નંદનવનના વૃક્ષને જેમ તાજા રાખવા માટે પાણી હોય છે એમ આ શરીરને તાજું રાખવા માટે ‘જળપ્રવાહથી પરિપૂર્ણ ધોરિયા સમાન વર્તતું જે શરીર તેની ઉત્પત્તિમાં હેતુભૂત દ્રવ્યકર્મ-ભાવકર્મ વિનાનો હોવાથી એક છે,...’ એ ‘શરીર તેની ઉત્પત્તિમાં હેતુભૂત...’ આહાહા...! આ માટી, જડ, ધૂળ છે આ. આ તો ધૂળ, જડ, માટી છે. આની મહાણમાં રાખ થશે. આટલી પણ નહિ થાય. બળીને આટલી થાશે. પવન આવે તો ઊડી જાય. ‘રજકણ તારા રખડશે, જેમ રખડતી રેત. પછી નરતન પામીશ ક્યાં, ચેત ચેત નર ચેત.’ રજકણ તારા રખડશે. આ રજકણ માટી, ધૂળના. અહીં અગ્નિ ઉઠશે. બળશે એટલે અગ્નિ નીકળશે અહીંથી. આહાહા...!

‘જેમ રખડતી રેત, પછી નરતન પામીશ ક્યાં’ પછી બાપુ! આ શરીર ક્યાંથી મળશે? માંડ અનંતેકાળે મળ્યું છે. એમાં સંસારને માટે તેનો ઉપયોગ કરે છો. રાગ અને દ્વેષ આખો દિ’. એ પાણીના ધોરિયાથી તે શરીરને ઊભું રાખ્યું છે. આહાહા...! પાપના ધોરિયા ભરી ભરીને. આહાહા...! ‘તેની ઉત્પત્તિમાં હેતુભૂત...’ કેવું છે શરીર? કે ‘દ્રવ્યકર્મ-ભાવકર્મ વિનાનો હોવાથી...’ શરીરની ઉત્પત્તિમાં હેતુ તો દ્રવ્ય જડકર્મ છે. કાં દયા-દાન અને પુણ્ય-પાપના ભાવ તે શરીરનું કારણ છે. કેમ કે એ બંધનું કારણ છે. શુભ-અશુભભાવ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિનો, પૂજાનો ભાવ એ પુણ્યબંધનું કારણ છે. હિંસા, જૂઠું, ચોરી, વિષય, ભોગ, વાસના એ પાપબંધનું કારણ છે. એ બેય પુણ્ય અને પાપના ભાવ રહિત, એના વિનાનો હોવાથી આત્મા ‘એક છે,...’ ‘एगो मे सासदो अप्पा’ એની વ્યાખ્યા કરી. આહાહા...!

હું તો એકલો ચૈતન્ય. શરીરથી જુદો ચૈતન્યશરીર મારું અંદર જુદું છે. આહાહા...! એ વળી શું હશે? ચૈતન્યશરીર. અરે...! પુણ્ય-પાપના ભાવને પણ કલેશશરીર કીધું છે. વિગ્રહ, કલેશનો વિગ્રહ શરીર છે. શુભ અને અશુભભાવ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, કામ, ક્રોધના ભાવ એ વિગ્રહ કલેશ છે. રાગ છે, વિકાર છે. આહાહા...! એને ‘દ્રવ્યકર્મ-ભાવકર્મ વિનાનો હોવાથી...’ નોકર્મ તો પોતે છે. શરીર નોકર્મ છે ને? એટલે હવે એ નોકર્મ કેમ થયું? એની ઉત્પત્તિનો અર્થ આ દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ છે. એ ત્રણે ‘વિનાનો હોવાથી...’

‘શરીર તેની ઉત્પત્તિમાં હેતુભૂત દ્રવ્યકર્મ-ભાવકર્મ વિનાનો હોવાથી એક છે,...’ શું કીધું? સમજાણું? ભગવાન આત્મા જે આ દ્રવ્યકર્મ જે આ શરીર જડ છે, એ તો સંસારના રખડવાના જળથી ધોરિયા ભરેલા છે. એવું એક શરીર અને એના ‘હેતુભૂત દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ...’ એટલે નોકર્મ આ અને દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ ત્રણથી રહિત આત્મા છે તે એકરૂપે અંદર છે. આહાહા...! પાઠ છે ને? ‘एगो मे सासदो अप्पा’ ‘एगो मे सासदो अप्पा’ હું એક છું. એકની વ્યાખ્યા કરી. કે આ શરીર એ રખડવાના, ચારગતિના રખડવાના ધોરિયાને પૂરા પાડે એવું આ શરીર છે. એ શરીરની ઉત્પત્તિનો હેતુ દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ, જડકર્મ અને પુણ્ય અને પાપ, એ ત્રણથી રહિત એકલો છે. આહાહા...! રળવું, બાયડી-છોકરા અને

ધંધા આડે ક્યાં વખત મળે? ‘ચીમનભાઈ’! આહાહા..!

ધર્મ કરો છો? કહે હા. એક કલાક પૂજા કરીએ છીએ ને, ભગવાનની ભક્તિ કરી છે. લ્યો થઈ રહ્યું ‘હિંમતભાઈ’! તમારા ઘરની વાત છે. ધર્મભર્મ કરો છો? આહાહા..! ‘ન્યાલ’ને પૂછ્યું હતું. ભગવાનની પૂજા-ભક્તિ એક કલાક કરીએ કરીએ છે. ધૂળમાં પણ નથી. એમાં પૂજા-ભક્તિમાં શું આવ્યું? એ તો કાંઈ જરી શુભભાવ છે. એરણની ચોરી અને સોયનું દાન. ૨૩ કલાક પાપમાં અને એક કલાક જરી શુભ. એ તો પુણ્ય છે કાંઈ ધર્મભર્મ નથી. ભગવાનની પૂજા, દાન એ કાંઈ ધર્મ નથી. આહાહા..!

અહીં કહે છે, કે એક શાશ્વત આત્મા કેવો છે? કે પોતે નિરુપાધિસ્વરૂપ અને નિરાવરણ જ્ઞાનદર્શન, એનાથી જણાય એવો, એનાથી વિરુદ્ધ જે આ શરીર, એ પાણીના ધોરિયાથી શરીર મોટું થાય. જેમ વન જામે એમ આ શરીરને આખો દિ’ જમાડે. એની બધી પંચાત. આ કર્યું... આ કર્યું.. આ કર્યું... એવા રાગ-દ્વેષના ધોરિયા ભર્યા, એનાથી શરીર મળ્યું. એ શરીરનો હેતુ? કર્મ જડ અને ભાવકર્મ પુણ્ય અને પાપ. એ ત્રણેય આવી ગયા. દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ અને નોકર્મ ત્રણ ‘વિનાનો હોવાથી એક છે,...’ છે ને? એ અંદર ભગવાન એક જુદો છે. આહાહા..! એ ચૈતન્યહીરો જેમ ડાબલીમાં જુદો, ડાબલી જુદી, હીરો જુદો. આ તો જડ ડાબલી છે. આ તો જડ, માટી, ધૂળ છે. એમાં ચૈતન્યહીરો અંદર જ્ઞાનના પ્રકાશથી ભરેલો, આનંદનો સાગર. એ ચૈતન્યસાગર અંદર ભિન્ન પડ્યો છે. આહાહા..! કોણે વિચાર કર્યા છે? આ શરીર.. શરીર... શરીર.. આખો દિ’. સવારમાંથી ઊઠે, બપોરે... ચા, આહાર વખતે ફલાણુ કરો અને બપોરે વળી પાછા કાંઈક ભજ્યા કે એવું કરે, સાંજે વળી પુડલા અને ભજિયા કરે. આખો દિ’ આ હોળી સળગે. નવરો થઈને ધંધા કરે અને બાયડીને રાજી કરે. અરે...રે...! પ્રભુ! તું કોણ છો? આ ક્રિયા બધી છે એ તારી છે? પ્રભુ! એ તો સંસારમાં રખડવાને નંદનવનને પુષ્ટિ આપનારા છે. આહાહા..!

તું તો એકરૂપે છો. એ શરીર, કર્મ અને પુણ્ય-પાપના ભાવ, એનાથી પ્રભુ તારી ચીજ અંદર જુદી છે. આહાહા..! એને ક્યાં ખબરું છે? કોઈ દિ’ સાંભળ્યું નથી. ‘અને તે જ (કારણપરમાત્મા)...’ ભગવાન આત્મા અંદર સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ. ચૈતન્યચમત્કાર મણિરત્ન ભરેલું છે અંદર. આહાહા..! જેમાં અનંત આનંદ અને અનંત જ્ઞાન ભરેલું છે એવો પ્રભુ અંદર છે. એવો ભગવાન બધા આત્મા અંદર છે. સામું કે દિ’ જોવું છે? એવો આત્મા ‘સમસ્ત ક્રિયાકાંડના આડંબરના વિવિધ વિકલ્પરૂપ કોલાહલથી રહિત...’ આહાહા..! ભગવાન કારણપરમાત્મા ચૈતન્યદળ, આત્મસ્વભાવ, ત્રિકાળ રહેનાર, જ્ઞાન, આનંદ અને શાંતિનો સાગર આત્મા, એ ‘સમસ્ત ક્રિયાકાંડના આડંબરના...’ ક્રિયાકાંડનો આંડબર આ દયા પાળી, વ્રત કર્યા, ભક્તિ કરી, અપવાસ કર્યા, આ કર્યું તે કર્યું. એને ઉજવ્યું પાછું. આ વર્ષાંતપ કરે, પછી એને પાંચ-પચ્ચીસ હજાર ખર્ચાને ઉજવે. ગૃહસ્થ વધારે હોય તો લાખો રૂપિયા ખર્ચે.

આહાહા...! થઈ ગયો જાણે તપ અને ધર્મ. ધૂળમાં પણ ધર્મ નથી. એ ક્રિયાકાંડના આડંબરથી તો ભગવાન રહિત છે. આહાહા...!

એક પહેલું દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ, નોકર્મરહિત કીધું, છતાં ભાવકર્મની પાછી બીજી વ્યાખ્યા જરી આ કરી. આહાહા...! ઓલામાં આવી ગયું છે પણ અહીં વિશેષ સ્પષ્ટ કરવા ‘સમસ્ત ક્રિયાકાંડના આડંબર...’ એ તો બધો આડંબર છે. આહાહા...! અહિંસા કરીએ છીએ, પાંજરાપોળ પાળીએ છીએ, દયા પાળીએ છીએ, દયામંડળના અધિપતિ છીએ, પાંચ-પચ્ચીસ લાખ ભેગા કર્યા છે, પચ્ચીસ-પચ્ચીસ હજાર, પચાસ હજાર મેળવી મેળવીને. એ બધો આડંબર છે. ક્રિયાકાંડનો આડંબર છે. એ કોઈ આત્મા નથી અને એમાં ધર્મબર્મ નથી. કહો, ‘ચીમનભાઈ’! આહાહા...! આવું! અંદર છે કે નહિ?

ક્રિયાકાંડ. ક્રિયાકાંડ એટલે શંભુ. ક્રિયા આખો દિ’. સવારે આ અને ફલાણુ આ, ફલાણુ ખવાય નહિ, ફલાણુ ખવાય, ફલાણુ ખપે... આહાહા...! ‘આફ્રિકા’માં શું મળે એ ભાઈએ લખ્યું હતું. ‘જતીશે’. આ મળે છે, આ મળે છે. એક દાડમ મળતા નથી ત્યાં. તેલ મળતું નથી. ત્યાં તેલ નહિ હોય. ‘આફ્રિકા’માં. એના વિના રહે છે કે નહિ? આહાહા...! આ આત્મા તો ‘સમસ્ત ક્રિયાકાંડના આડંબરથી વિવિધ વિકલ્પ...’ છે એ તો રાગ છે. ક્રિયાકાંડનો તો પંચમહાવ્રત અને બારવ્રત એ તો બધો રાગ ને વિકલ્પ છે. આહાહા...! આકરું કામ. જેને લોકો ધર્મ માનીને બેઠા એને કહે છે, કે રાગ છે, વિકાર છે. આહાહા...! પરમેશ્વરનું આમ ફરમાન છે. જિનેશ્વરદેવ ત્રિલોકનાથ સીમંધરસ્વામી ભગવાન બિરાજે છે. એનું આ ફરમાન છે. માર્ગ આ છે. અરે...! પ્રભુ! તું ક્યાં ચડી ગયો? કયે રસ્તે ચડી ગયો તું? આહાહા...! જે રસ્તે જવું જોઈએ એ રસ્તાની સામું જોતો નથી. અને કુરસ્તે, ઉંધે રસ્તે દોડ... દોડ... દોડ... દોડ... દોડતો હોય. એમ આવે છે ને? આહાહા...! બહુ જોરવાળો દોડતો હોય એટલે રાગ-દ્વેષ બહુ જોરવાળું કરે છે. આહાહા...! જાણે બહુ ક્રિયા કરીએ છીએ. આહાહા...!

‘ક્રિયાકાંડના આડંબરના વિવિધ વિકલ્પરૂપ...’ ભિન્ન-ભિન્ન જાતના વિકલ્પ. એક પ્રકારના નહિ કહે છે. ક્રિયા પણ જુદી જુદી જાતની હોય ને? વ્રતની, તપની, ભક્તિની, પૂજાની, દાનની, દયાની, કામની, ક્રોધની, વિષયની, ભોગની ક્રિયા એ બધા વિકલ્પો છે, રાગ છે, વિકાર છે. એ ‘વિવિધ વિકલ્પરૂપ કોલાહલ...’ એ કોલાહલ છે. આહાહા...! ‘સેસા મે બાહિરા ભાવા’ એની વ્યાખ્યા છે. ત્રીજા પદની. ‘સેસા મે બાહિરા ભાવા’ એ બધા બહિરભાવ છે. એ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, કામ, ક્રોધ, રોગ, ભોગ, વિષય અને વાસના એ બધા બહિરભાવ છે, ચૈતન્યમાં એ નથી. ભગવાન તો અંદર નિરુપાધિક ત્રિકાળ આનંદનો નાથ છે. તને ખબર નથી. તું રાંક થઈને... રાજાને રાંક થઈને તું માને છો. મોટો બાદશાહ છે એને તું ભિખારી માનીને બેઠો છો. આહાહા...!

કહે છે, કે એવો જે ‘કોલાહલથી રહિત સહજશુદ્ધ-જ્ઞાનચેતનાને અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો

થકો...' આહાહા..! સ્વભાવિક શુદ્ધ જ્ઞાનચેતના. જ્ઞાનસ્વરૂપ જે આત્મા છે. જ્ઞાન એટલે આ શાસ્ત્રનું જાણપણું એ નહિ. અંદર જ્ઞાનસ્વરૂપ જ ચૈતન્ય છે. જેની સત્તામાં આ જણાય છે. આ છે.. આ છે... આ છે... એની સત્તામાં જણાય છે. એ જ્ઞાનસત્તા છે. એ આ ચીજ જણાતી નથી. ખરેખર તો એ જ્ઞાન જણાય છે. આહાહા..! જેના અસ્તિત્વમાં, જેની હયાતીમાં આ જણાય, એમ કહેવું એ વ્યવહાર છે. જેની હયાતીમાં પોતે જાણે છે એ જ્ઞાન જાણે છે. જ્ઞાનમાં જ્ઞાન રહી જ્ઞાન જાણે છે. આહાહા..!

એવો જે 'સહજશુદ્ધ-જ્ઞાનચેતનાને અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો થકો...' આહાહા..! એવી જ્ઞાનચેતના એને 'અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો થકો...' દયા, દાન અને કામ, ક્રોધના પરિણામ એ કર્મચેતના, વિકારીભાવ છે. અને એના ફળ તરીકે કર્મફળચેતના તરીકે હરખ અને શોક, એ દુઃખ છે. આહાહા..! આવા 'અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો થકો...' આહાહા..! એ આત્મા અતીન્દ્રિયપણે આત્માને ભોગવતો થકો. અતીન્દ્રિયપણે, અતીન્દ્રિય આત્મા, અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો થકો. આહાહા..!

'શાશ્વત રહીને...' મુનિરાજ કહે છે, કે 'મારા માટે ઉપાદેયપણે રહે છે;...' મારા માટે આ રીતે અંદર ઉપાદેયપણે રહે છે. મારા આદરણીય હોય તો આવો આત્મા છે. આ સમ્યગ્જ્ઞાનીનું લક્ષણ. આ સમ્યગ્દષ્ટિના ધર્મની શરૂઆતના લક્ષણ. આહાહા..! 'સહજશુદ્ધ-જ્ઞાનચેતનાને અતીન્દ્રિયપણે...' પર્યાયમાં 'ભોગવતો થકો શાશ્વત રહીને...' આહાહા..! અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો શાશ્વત રહ્યો, 'મારા માટે ઉપાદેયપણે રહે છે;...' મારા માટે ઉપાદેય તે એક જ આત્મા છે. આહાહા..! ઉપાદેય એટલે આદરણીય. મારે આદરવા લાયક બીજી એકેય ચીજ છે નહિ. આહાહા..! મુનિરાજ પોતાની વાત કરે છે.

પર્યાયનો અનુભવ થયો છે. પર્યાયનો દ્રવ્યમાં, દ્રવ્યનો પર્યાયમાં અનુભવ થયો. એ પર્યાય દ્રવ્યથી ભિન્ન રહી છે. એ પર્યાયમાં મારે માટે આ દ્રવ્ય કહે છે ઉપાદેયપણે રહ્યો. અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો થકો. આહાહા..! આવી ભાષા! આવો ઉપદેશ કઈ જાતનો! ઓલા તો એકેન્દ્રિયા, બેઠેન્દ્રિયા, ત્રણેન્દ્રિયા, ચોથેન્દ્રિયા, પંચેન્દ્રિયા... થઈ રહ્યું લ્યો. તત્સુત્રી કરણેન થઈ ગઈ સામાયિક. ધૂળમાં પણ સામાયિક નથી. હજી સમ્યગ્દર્શનની ખબર ન મળે, મિથ્યાદર્શન કોને કહેવું એની ખબર ન મળે. સામાયિક અને પોષા અને પડિકકમણા આવ્યા ક્યાંથી? એકડા વિનાના બધા મીંડા છે. આહાહા..!

અહીં તો કહે છે, 'અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતો..' હું. આહાહા..! તે 'ભોગવતો થકો શાશ્વત રહીને...' વસ્તુ શાશ્વત રહે છે પાછી. અતીન્દ્રિયપણે હું ભોગવું છું છતાં વસ્તુ શાશ્વત રહીને 'મારે માટે ઉપાદેયપણે રહે છે;...' આહાહા..! મારે માટે આદરણીય આ એક જ આત્મા રહે છે. આહાહા..! અરે..રે..! સાંભળવું મળે નહિ. એવી વાત કાને પડે નહિ. આહાહા..! આખો દિ' સંસારના ધંધા, નવરો થાય તો બહારની વ્યવહારની, ક્રિયાકાંડની વાતું સાંભળે.

એ પણ બધી ક્રિયાકાંડ કેવા છે એ પણ ખબર નથી. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા તો અંદર એકકોર રહી ગયો.

ત્રિકાળી નિરુપાધિક, નિરાવરણ લક્ષણથી જણાય એવો... આહાહા...! એ આ ભાવકર્મ અને દ્રવ્યકર્મથી નહિ જણાય એવો અને શુદ્ધજ્ઞાનચેતનાને ભોગવનારો... આહાહા...! એ પર્યાયની વાત છે. પર્યાયમાં 'ભોગવતો થકો શાશ્વત રહીને...' છતાં વસ્તુ શાશ્વત રહીને 'મારા માટે તો ઉપાદેયપણે રહે છે;...' આહાહા...! એક તો ભાષા જ કઠણ. અંદર પરમાત્મા બિરાજે છે, ભાઈ! કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા થયા, અરિહંત થયા, સિદ્ધ થયા, એ ક્યાંથી થયા? કાંઈ બહારથી આવે છે? અંદર ભર્યું છે. અંદર બધું ભર્યું છે, એમાંથી પ્રવાહ આવે છે. એ પ્રાપ્તની પ્રાપ્તિ છે એમાંથી બહાર આવે છે. એ પાણીનો ઘડો ભર્યો છે એ છલકાય છે. છલકાય છે ને હિન્દીમાં શું કહે છે? છલકે છે. એમ ભગવાન આનંદ અને જ્ઞાનજળથી ભરેલો છે. એ પર્યાયની બધી અવસ્થામાં છલકાય છે. આ દુનિયાની ભાષાથી જુદી જાત છે. ઓલો કલાક સાંભળવા જાય તો આત્મા કોણ? આનંદકંઠ અખંડ છે. હવે ક્યાંક ક્યાંક અહીંનું વાંચી વાંચીને વાતું કરે છે. એનામાં એ હતું કે દિ? અહીંના પુસ્તકો વાંચીને હવે કેટલાક વાતું કરે છે. આત્માના નામે. હજી તો દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રના ઠેકાણા નથી. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કોને કહેવા? એની શ્રદ્ધાના ઠેકાણા નથી ત્યાં આત્મા ક્યાંથી આવ્યો? આહાહા...!

તેઓ 'મારા માટે ઉપાદેયપણે રહે છે;...' દુનિયા દુનિયાનું જાણે એમ કહે છે. આહાહા...! મારે માટે તો એ શાશ્વત છે. અતીન્દ્રિયપણે ભોગવતા છતાં વસ્તુ શાશ્વત રહે છે. 'જે શુભાશુભ કર્મના સંયોગથી ઉત્પન્ન થતા...' શુભ અને અશુભકર્મના સંયોગથી ઉત્પન્ન થતા 'બાકીના બાહ્ય-અભ્યંતર પરિગ્રહો,...' આહાહા...! અભ્યંતર અને બાહ્ય બેય પરિગ્રહ 'તે બધા નિજ સ્વરૂપથી બાહ્ય છે.—' મારા સ્વરૂપથી બાહ્ય છે. 'સવ્વે સંજોગલક્ષણા' આહાહા...! અહીં તો હજી એક બાયડી મારી નથી એમ માનવું એને પાણી ઉતરી જાય. પણ એ તો એનો આત્મા જુદો, શરીર જુદું, રજકણ જુદું. તારા કે દિ' હતા? એનો આત્મા મરીને ક્યાં જશે? એનો આત્મા ક્યાંથી આવ્યો? એના શરીરના રજકણો ક્યાંથી ઉત્પન્ન થયા. પૂર્વે વીંછીના ડંખ હતા એ પરિણમીને અત્યારે શરીર થયું છે. સર્પનું ઝેર હતું એ શરીરપણે થયા. એ શરીરના પરમાણુ ભવિષ્યમાં પાછા બીજી રીતે થશે. આહાહા...! આ તો માટી, જડ, ધૂળ છે. આહાહા...! એનાથી ભગવાન અંદર ભિન્ન છે. તે.. આહાહા...!

'બાહ્ય-અભ્યંતર પરિગ્રહો,...'થી ભિન્ન છે. 'બધા નિજ સ્વરૂપથી બાહ્ય છે.—' બધા વિકલ્પમાત્ર... આહાહા...! જ્ઞાનોકાર ગણવા એ પણ એક વિકલ્પ છે, રાગ છે. આહાહા...! આકરી વાત, પ્રભુ! વીતરાગનો માર્ગ કોઈ જુદી જાત છે. કહે છે, કે એ બાહ્ય જેટલા અભ્યંતર અને બાહ્ય વિકલ્પ ઊઠે છે, એ બન્ને 'નિજસ્વરૂપથી બાહ્ય છે.—' મારી ચીજને એ અડતા નથી. આહાહા...! 'આમ મારો નિશ્ચય છે.' આહાહા...! મુનિરાજ કહે છે, એ ચારે પડખેથી

બધુ સરખું છે, હોં! આહાહા...! 'આમ મારો નિશ્ચય છે.' આહાહા...! શ્લોક તો બહુ સારો હતો. પોણો કલાક તો ચાલ્યો. આહાહા...!

'તે બધા...' બાહ્ય અને અભ્યંતર. કર્મના સંયોગથી ઉત્પન્ન થતાં. એ સ્ત્રી, કુટુંબ એ તો અઘાતિથી ઉત્પન્ન થાય છે. સ્ત્રી, કુટુંબ, પૈસો, લક્ષ્મી, આબરૂ એ બહારની ચીજ તો અઘાતિકર્મથી ઉત્પન્ન થાય છે. અને આ પુણ્ય, પાપ, દયા, દાન એ બધા ઘાતિકર્મના નિમિત્તથી ઉત્પન્ન થાય છે. આહાહા...! બેય કર્મથી ઉત્પન્ન થતાં ભાવો. કીધું ને? બાહ્ય અને અભ્યંતર બે આવી ગયું ને? બેય પરિગ્રહો 'તે બધા નિજ સ્વરૂપથી બાહ્ય છે.—એમ મારો નિશ્ચય છે.' મુનિરાજ કહે છે. આહાહા...! આ ટીકા. આ માર્ગ આવો છે. કોઈ દિ' સાંભળ્યો પણ નથી. બહારમાં ને બહારમાં ક્રિયાકાંડમાં મરી ગયા. અહીં તો કહે છે, કે ક્રિયાકાંડથી પણ હું તો જુદો છું. મારે અને એને કાંઈ સંબંધ નથી. આહાહા...!

શ્લોક-૧૩૮

(માલિની)

અથ મમ પરમાત્મ શાશ્વતઃ કશ્ચિદેકઃ
સહજપરમચિચ્ચિન્તામણિર્નિત્યશુદ્ધઃ ।
નિરવધિનિજદિવ્યજ્ઞાનદગ્ધ્યાં સમૃદ્ધઃ
કિમહિ બહુવિકલ્પૈર્મે ફલં બાહ્યભાવૈઃ ॥૧૩૮॥

[હવે આ ૧૦૨મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્લોક કહે છે:]

[શ્લોકાર્થ :-] અહો ! મારો પરમાત્મા શાશ્વત છે, એક છે, સહજ પરમ ચૈતન્યચિંતામણિ છે, સદા શુદ્ધ છે અને અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ છે. આમ છે તો પછી બહુ પ્રકારના બાહ્ય ભાવોથી મને શું ફળ મળે છે? ૧૩૮.

શ્લોક-૧૩૮ ઉપર પ્રવચન

[હવે આ ૧૦૨મી ગાથાની ટીકા પૂર્ણ કરતાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્લોક કહે છે:] પોતે.

અથ મમ પરમાત્મ શાશ્વતઃ કશ્ચિદેકઃ
સહજપરમચિચ્ચિન્તામણિર્નિત્યશુદ્ધઃ ।

નિરવધિનિજદિવ્યજ્ઞાનદગ્ધ્યાં સમૃદ્ધઃ

કિમહિ બહુવિકલ્પૈર્મે ફલં બાહ્યભાવૈઃ ॥૧૩૮॥

આહાહા...! ‘મારો પરમાત્મા...’ મારો પરમાત્મા એટલે કે આ આત્મા. એ આત્માને અહીં પરમાત્મા કીધું છે. કેમ બેસે? સવારમાં ઊઠીને દાંતણ સરખું ન આવ્યું હોય તો, કોઈ લાવ્યું નથી? કોઈ માંગણ આવી નથી? લીધું નથી? શું કર્યું? આહાહા...! યા જોઈએ, પાણી જોઈએ, આહાર જોઈએ. આહાહા...! આખો દિ’ હોળી સળગે. એમાં ભગવાન તો એકકોર પડ્યો રહ્યો. અહીં તો કહે છે, કે ‘મારો પરમાત્મા...’ આ પરમાત્મા, હોં! તીર્થંકરદેવ એ તો એનો પરમાત્મા છે. તીર્થંકરદેવ પરમાત્મા અરિહંત સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર છે. પણ એ તો એના પરમેશ્વર છે. મારો પરમાત્મા તો અહીં છે. આહાહા...!

આત્મા તે પરમાત્મા. શાંતિની વાત છે, બાપુ! ધીરજની-ધીરજની વાત છે. પહેલા આપણા વાણિયામાં એક રિવાજ હતો. લગન વખતે સુતરનો ફાળકો રાખતા. એ ઘૂંચવણમાં લાવી, ઘૂંચવણનાખીને એને આપે. કારણ કે પરણવા આવ્યો છે તો એની કાંઈ ધીરપ રહે છે કે નહિ? એવું પહેલા હતું. હવે તો ક્યાં નવરાશ રહે છે? હવે તો ‘મુંબઈ’ ચાર વાગે પરણીને પાંચ વાગે ઘરે ચાલ્યા જાય. આહાહા...! પહેલા તો એ હતું. સુતરનો ફાળકો ઘૂંચવીને. પછી એમ કહે કે આને ધીરજ છે કે નહિ? પરણવા આવ્યો છે તો એકદમ અધીરજ અને આકુળતા અને વ્યાકુળતામાં છે, તો આનો ઉકેલ કરી શકે છે કે નહિ? એમ આત્મા અને જડનો ઉકેલ કરવો, બાપા! એમાં શાંતિ ઘણી જોઈએ. એ બધા આંટીવાળા ફાળકા પડ્યા છે. આહાહા...! શુભ અને અશુભભાવ, રાગાદિભાવ.. આહાહા...! જેને પંચમહાવ્રત કહે, પંચ બારવ્રત કહે, એ બધો રાગ છે. આત્માનું સ્વરૂપ નથી.

અહીં તો ‘મારો પરમાત્મા શાશ્વત છે,...’ કથંચિત્ એક છે. વસ્તુ તરીકે એક છે. ગુણ-ભેદ પર્યાય તરીકે ભલે બે હોય. કથંચિત્ દ્રવ્યની અપેક્ષાએ એક છે. દ્રવ્ય જે વસ્તુ છે. સત્તા અસ્તિત્વ આત્માનું, અનાદિ અનંત નિત્ય અમૂર્ત. વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ વિનાનો પ્રભુ અંદર છે. જેમાં રંગ, ગંધ અને રસ, સ્પર્શ નથી. અને રાગ-દ્વેષ તો નથી, નથી ને નથી. આહાહા...! ‘એવો મારો પરમાત્મા શાશ્વત છે,...’ કથંચિત્ ‘એક છે, સહજ પરમ ચૈતન્યચિંતામણિ છે,...’ સ્વભાવિક પરમ ચૈતન્યચિંતામણિ છે. ઓલો તો પત્થરનો ચૈતન્યચિંતામણિ છે. બહાર હોય તે પત્થરનો છે. એ તો ક્યાંકથી મળે તો આવે. આ તો સહજ જ છે. મળવું છે કે ઓલું ચિંતામણિ ક્યાંક પડ્યું હોય અને ભાગ્યશાળીને મળી જાય. કામધેનુ ગાય. એ તમારે ‘વઢવાણ’માં હતી. કેવા?

મુમુક્ષુ :- ...

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- ... ખબર છે ને ખબર. ‘ચુનીભાઈ’એ ૮૨ની સાલમાં અમારી પાસે બાધા લીધી હતી. ૮૨ની સાલમાં ચોમાસું હતું ને? ૧૯૮૨નું ચોમાસું ‘વઢવાણ’ હતું ને?

એ ખબર નહિ હોય. ઘણા વર્ષ થઈ ગયા. ૧૮ + ૬ = ૨૪ ને ૫૪ વર્ષ. કેટલા વર્ષ થયા? ૬૦ વર્ષ. છ વર્ષની ખબર નહિ હોય. ૮૨ની સાલમાં ચોમાસું હતું ને? બહાર વ્યાખ્યાન હતું. ‘ઠાકરશીભાઈ’ની ધર્મશાળામાં. ડેલા બહાર. ત્રણેય અપાસરાવાળા હતા. ૮૨ની સાલ. તે દિ’ ‘ચુનીભાઈ’એ ઘરે બાધા લીધી. ‘ચુનીભાઈ’એ ત્યારે ચોમાસુ હતું. ‘સુંદરવોરા’નો અપાશ્રયે. ‘સુંદરવોરા’નો અપાશ્રય તમારે છે ને. આહાહા...! આ વાત આખી જુદી છે. આહાહા...!

કહે છે, કે સ્વભાવિક પરમ ચૈતન્યચિંતામણિ. એટલે શું કહ્યું? કે ઓલું ચૈતન્ય ચિંતામણિ તો ક્યાંક હોય અને મળે. આ તો સ્વભાવિક ‘પરમ ચૈતન્યચિંતામણિ...’ શાશ્વત છે. આહાહા...! સ્વભાવિક ચૈતન્યચિંતામણિ રત્ન છે મોટું. અરૂપી છે. વર્ણ, ગંધ, રસ, રૂપ નથી, રાગાદિ તો નથી. એ તો સૂક્ષ્મ અરૂપી છે. એ નથી. ‘સદા શુદ્ધ છે...’ મારો પ્રભુ પરમાત્મા તો સદા શુદ્ધ છે. એટલે અશુદ્ધપણું તો લઈને બેઠો છે કે રાગ, દ્વેષ માનીને. વસ્તુમાં અશુદ્ધ નથી. પુણ્ય અને પાપને મારા માનીને અશુદ્ધપણે ચારગતિમાં-ચોરાશીના અવતારમાં રખડવા રહ્યો છે. નરક અને નિગોદ. આહાહા...! રખડવા. પણ હું તો ‘સદા શુદ્ધ છું...’ આહાહા...! એ અશુદ્ધતા મારામાં છે નહિ. જરી અશુદ્ધતા ચારિત્રમોહનો દોષ દેખાય છે, તેને હું જાણું છું કે છે. પણ મારામાં નથી. આહાહા...!

‘અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી...’ અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી ‘સમૃદ્ધ છે.’ જુઓ! આ બધું પર્યાય જાણે છે, હોં! દ્રવ્ય તો દ્રવ્ય છે. પર્યાય જે પ્રગટ. પર્યાય વિનાનો દ્રવ્ય ત્રણકાળમાં કોઈ દિ’ પ્રગટ હોય નહિ. પર્યાય વિનાનું એકલું દ્રવ્ય હોય તો નિશ્ચયાભાસ થઈ જાય છે. વેદાંત થઈ જાય છે. આ તો જાણનાર પર્યાય એમ કહે છે, કે મારો આત્મા શાશ્વત છે. એ વળી જાણનાર પર્યાય કહી. ધ્રુવ છે તો ધ્રુવ છે. આહાહા...! પર્યાય વિનાનો કોઈ દિ’ કોઈ સમયે હોય તો ખલાસ થઈ જાય. એ વસ્તુ જ ન રહે. પર્યાય વિનાનું દ્રવ્ય જ ન રહી શકે. આહાહા...!

‘સદા શુદ્ધ છે અને અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ છે.’ અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ છે. આહાહા...! ઓલામાં આવ્યું હતું ને? ‘મારા માટે ઉપાદેયપણે રહે છે.’ ઉપાદેયપણે છે પણ માને છે કોણ? પર્યાય. સમજાય છે કાંઈ? પર્યાય જો દ્રવ્યમાં ભળી જાય તો પછી થઈ રહ્યું. કાંઈ રહે નહિ. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર બધા ત્યાં ઘૂસી ગયા તો બહારમાં કાંઈ રહે નહિ. આહાહા...! આ તો મારો પ્રભુ આમ છે એમ પર્યાય જાણે છે પર્યાય પ્રગટ બહાર રહીને જાણે છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પર્યાય એમ કહે છે કે હું શાશ્વત પરમાત્મા છું.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- પર્યાય એમ જાણે છે કે હું આ શાશ્વત પરમાત્મા છું. પર્યાય એમ જાણે છે. પ્રગટ રહેલી પર્યાય.. એ ૩૨૦ ગાથામાં છે. સદા ત્રિકાળ નિરાવરણ અખંડ એક

પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય, અવિનશ્વર પ્રત્યક્ષ પ્રતિભાસમય શુદ્ધ પરમપારિણામિકભાવલક્ષણ એવો નિજપરમાત્મદ્રવ્ય, તે જ હું છું. એમ પર્યાય માને છે. તે જ હું છું. ખંડખંડ જ્ઞાન તે હું નહિ. ત્યાં બે શબ્દ છે. ખંડખંડ જ્ઞાન આ પર્યાય પોતે. ખંડખંડ ઉપર લક્ષ કરવું તો નથી માટે ખંડખંડ જ્ઞાન તે હું નહિ. હું આ છું. એમ પર્યાય જાણે છે. ધ્રુવ તો ક્યાં? આહાહા...! પર્યાય ન હોય તો જાણે કોણ? આહાહા...! છતાં પર્યાયમાં આત્મા આવે નહિ. છતાં પર્યાય આત્માને જાણ્યા વિના રહે નહિ. આહાહા...!

‘નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ છે.’ અનંત નિજ દિવ્ય જ્ઞાનદર્શનથી સમૃદ્ધ છે. ‘આમ છે તો પછી બહુ પ્રકારના બાહ્ય ભાવોથી મને શું ફળ છે?’ આવો હું છું પછી બાહ્યની ચિંતાનું, વિકલ્પોનું શું કામ છે? વિશેષ કહેશે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)